

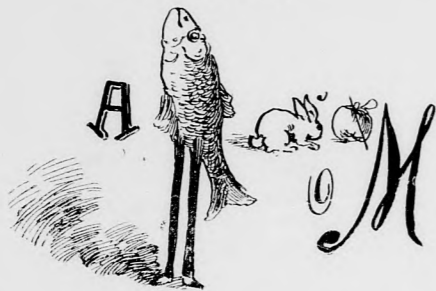
Történelmi kérdés:

Mi a neve azon városnak Csehországban, a melynek lapályán folyt le 1866. júl. 3-án azon véres csata, melyben a poroszok megverték a Benedek vezette osztrák-szász sereget s mely a hadjárat sorsát eldöntötte?

Természetrizai kérdés:

Mi a neve azon állatnak, a melynek farka lecsüngő, színe sárgás-barna? Európában elég gyakori; szigorú tél alkalmával az éhségtől kényszerítve a falvakba is becsatangol prédát keresve; rendszeren falkákban kóborol; zsákmánya mindennemű kisebb-nagyobb állat; szükség esetén az embert is megtámadja.

Képrejtvény.

Megfejtési határidő május 21.

A 18. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: 25 és 16 vagy —14 és —25.
Földrajzi kérdés: Acheolno (most Aspropotamo).
Történelmi kérdés: Bagration Péter herceg.
Természetrizai kérdés: A dámszarvas vagy dámvad (cervus dama).
Mértani kérdés: 7 percz mulva (50x = 50 + 20 = 8 + 20c).
Képrejtvény: Földmívelés.

Helyesen fejtették meg: Horváth Dezső, Princz Sándor, Szimrecsányi N., Rosenfeld Richard, Hodács Ágost, Herresbacher Dénes, Krumm Ödön, Maletér Ernő, Grosz Gyula, Tarsoly Lajos, Farkas Tivadar, Molnár János, Lukhaub Gyula, Szeremley Cs. Loránd, Gayer Gyula, Schvarcz Dávid, Grimm Aladár, Teesz Lajos, Farkas Lajos, Schlesinger Ferencz, Blum Rezső, Kazy János, Tomanóczy József, Kirchner Gyula, Kurez Ede, Jancsó Gábor, Wollner Ernő, Halmy Gyula, Malátsik György, Ladányi Dezső, Kepes Olivér, Róth Béla, Grossmann Oszkár, Trummer Árpád, Rutsek Agoston, Nikolényi István, Schmid Károly, Mikó József, Denk Gusztáv, Pfeiffer Gyula, Havas Gyula, Pappszász Tamás, Sessler Pál, Fetter Kálmán és Kornél, Egyed László, Buzáth Ernő, Szécskay Árpád és Dezső, Farmasy Antal, Andriská Emil, Körtvélyessy Zoltán és Dezső, Puskás Endre, Lányi János, Szabó József, Ráth Kálmán, Bleszits Ferencz, Friedmann Árpád, Beck István és Pál, Bátori Oszkár, Reiser Sándor, König Dénes, Alliquander Ödön, Bárdos Brunó, Hoffmann Jenő és Aladár, Miróczky Árpád, Schmid Károly.

A kitűzött könyvjutalmat, De Gerando Atilla: «Velenese» cz. illusztrált munkát Ráth Kálmán főreáliskolai VI. oszt. tan. nyerte el Szegeden.

SZERKESZTŐI TELEFON.

2098. sz. előfizető. Önt tehát költői lelke marasztalta ki a kereskedelmiből, mely nem tűrte a ridég számtant? Boldogtalan ifjú! hisz a gimnáziumban még több esztendeig fogja ráigcsálni a matematika «száraz» kenyerét. Igaz, e mellett poétai hajlandósága is tápot nyerhet és elérheti azt, hogy majdan jobb verseket küld

nékünk, mint a mostani. Verseljen továbbat is, de e mellett tanulja szorgalmasan a számtant: omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci. — **M. A.** Budapest. Az ön diákszólásai nem annyira diákszólások, mint népies kifejezések, hisz javarészt a Toldi-ból merítette. Dobos Károly tanulmányából majd meggyőződhetik tévedéséről. — **K. J.** Késmárk. Lehet, de okosabb már korábban kezdeni. 2. Verne regényeit a Jean Hetzel & Cie párisi cég adta ki. (Paris, 18, Rue Jakob.) — **K. O.** Budapest. Az «Eppur si muove» Jenőy Kálmánja Kisfaludy Károlynak (nem *Sindornak*) képmása, de e mellett sok vonás van benne a kor egyéb nagy embereinek jelleméből, kivált Katona Józseféből. — **W. J.** Budapest. A honvédevelő intézetekbe június 15-től augusztus 15-ig lehet benyújtani a felvételt kérő folyamodásokat. A feltételeket ép mai számunkban hozzuk. A közép-iskolák félévi tandíja 10 frt, beiratási díj 2 frt. — **P. E.** Kolozsvár. A fölös két számot nyugodt lélekkel megtarthatja; vagy ha lelkes hívének vallja magát, megpróbálja általuk két előfizetést szerezni. — **R. K.** Szeged. Elfogadjuk. — **H. Gy.** Budapest. Az a Verne-regény most folyik a Vasárnapi Ujságban. Könyvalakban is meg fog jelenni. — **R. B.** Trencsén. Arról mi nem tehetünk, hogy a lap a vasuton elrongyollik. Ha előfizetőink száma elfogja érni a kívánt numerust, lapunk borítékot is fog kapni. Ha minden előfizetőnk csak még egy új előfizetést gyűjtene, a numerust elérnők. Tehát a buzgó gyűjtést ajánljuk mindenki figyelmébe. — **J. G.** Kolozsvár. Már többször megirtuk, hogy képrejtvényekkel évekre el vagyunk látva. — **S. D.** Székesfehérvár. Hat osztály kell; a kurzus három év. — **Sz. Cs. L.** Csurgó. Persze, hogy magának szól. Ha a tanulók egyes ifjúsági munkákról beküldik bírálatukat s mi azt helyesnek tartjuk, igen szívesen ki is adjuk, sőt ha kell simitunk is rajtuk. Csak azt nem szabad elfelejteni, hogy egy kis diák nem támadhat; azt azonban elmondhatja, hogy miért nem tetszik neki valami. — **M. J.** A dévai tornaversenyről szóló tudósítást elvárjuk; a kirándulást is leírhatja. A *tornaversenyekről* szívesen veszszük a tudósításokat, sőt a fényképfelvételeket is.

Olesóságok a deákság számára!

Endrődi Sándor. A kivándorlók	6 kr.
Jókai Mór. Mátyás diák és Bente úr	6 "
— Puskás Kalári. Székely monda	6 "
— Oroszlánhűség. Költői elbeszélés	6 "
Koroda Pál. A porós jószág	6 "
Mayer Miksa. A világ vége	6 "
Mikszáth Kálmán. Hg. Eszterházy kalandjai	6 "
— Hg. Eszterházy további kalandjai	8 "
— Az ördög orsója	6 "
— Jókai Mór, vagy a komáromi fiú, a ki a világot hódította meg	6 "
— A titokzatos fekete láda	6 "
Rédiger Géza. Kincses Jancsi a juhászbojtár	3 "
Szabó Endre. Hogy jöttek be a magyarok?	6 "
Szathmáry K. A ki a szentjét el nem adja	6 "
— Mátyás király és a gonosz kamarás	6 "
— Munkácsi Mihály, vagy hogyan lett az asztalos inasból világhírű festő	6 "
— Balkezü Demeter	3 "
— Rege a tündér-királynőről	3 "
— Kurucz Péter, az istenkáromló	4 "
— Gondos András története	6 "
— Vitéz Holubár Venczel	6 "
— Mátyás király udvara	6 "
— Varga János, vagy a kit az Isten megbélyegez	6 "
Törs Kálmán. Egy világhős gyermekkor	6 "
Vajda János. A jó egészség	6 "
— Törzök Jankó, vagy a három erős ember	6 "
Váradi A. A kísértet, v. nem jó a hírtelen harag	6 "

Kaphatók a «Tanulók Lapja» kiadóhivatalában, Budapestben, Egyetem-utca 4. Vidékre is megküldjük, ha az árt a megrendelő levélbe tett levélbélyegekből beküldi.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjúsági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre... 1 frt 20 kr.	D: RUPP KORNÉL főgymnásiumi tanár.	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre... 2 frt 40 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	KIADÓHIVATAL:
Egész évre... 4 frt 80 kr.	és könyvnyomda.	Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Megjelenik minden vasárnap.		Kéziratokat nem adunk vissza.

JUVENUM ROBUR.

Herczeg Ferencznek egy cikkekcskéje éled föl emlékezetemben, mikor e soraimmal készülök számtogatni a papiroost. Kevés ily talpraesett cikket olvastam én. «Egy kamaszhoz» beszél atyátságos indulattal a kitűnő író, azon alkalomból, hogy a millenaris tornaversenyre felvonuló magyar ifjúságot látta maga előtt. És mérgesítette az a körülmény, hogy az ő «kamaszát», Jankót nem látta a fehérsipkás falanxban. Emlékezteti a lefolyt nyárra, a mikor egy svájci üdülőhelyen egymás mellett laktak Jankó, a magyar és Jack, az angol diák. Jankó okos, előkelő, szellemes volt és ügyesen mozgott a parketten; Jack ügyetlenkedett, pironkodott a társaságban, de a szabadban erősnek, szívósának, rugékonynak mutatkozott ám, mint a fiatal párducz!

Ime — mondja Herczeg — Anglia jövője és Magyarországé. Ha az egyik majdan ostobaságokat akar elkövetni, Nagy-Britannia zászlójával betör a boérok földjére. A másik, ha ostobaságot követ el, pénzt költ, elszórja a magáét, vagy a másét.

Keményen, érezen pengenek ezek a szavak és igazán, mint az arany. Szükség van rá most előrántani őket a lapoknak gyors feledésbe merülő egyvelegéből, a mikor a közel napokban, piros pünkösöd idején az ország különböző részeiben tornaversenyre vonul az édes ifjúság.

Mert fájdalom, a mi ifjúságunk szívébe és tudatába még mindig nincsen belenöve kivételek kizáró módon a torna kultusza. A fizikai nehézségek férfias keresése, az akadályok leküzdésében való gyönyör, az izmok nyers munkáltatása, a veszedelmekkel való aczélos szembeszállás benn van ugyan ifjaink természetében, de nem igen

sokéban, nem annyiéban, mint kellene. Szomorú dolog, hogy éppen azoknak átlaga, kik az iskolában mindenütt jeleskednek, hol szellemi erőpróbáról van szó, a testiekben hátramaradt és bizonyos lenézéssel, bizonyos gúnyval tekint azokra, kik időt és gondot fordítanak testük edzésére.

De konduljon meg aztán a vész harangja, következzen el a szembeszállás kora! Akkor aztán, te szellemedet kiművelt, ám testedet elhanyagolt férfiú: vajjon hogyan és mivel ótalmozd meg azt a sárteket, a melyen születél, nevelkedél és tudással tömte meg okos fejedet? Műveltségeddel élet veheted-e a villogó kardoknak, ismereteiddel beszögezheted-e a tüzet okádó ágyúk torkát? Gyöngé alkatod nem állja a harcok fáradalmait, ernyedező karodat lehúzza az erő előtt meghódoló fegyver.

Annak a megrögzött álboleseségnek egyszer s mindenkorra pusztulnia kell az agyaktól, hogy a test abszolút mértékben alárendelendő a szellemnek. Jöhettek agyafúrt okoskodásokkal, kik ezt bizonyítani kívánjátok! Elibétek rajzolom a fontebbi képet és ezen egyszerű argumentum elsőpr ellenvetéseiteket nyomtalanul. Esméljetez annak az összhangnak tudatára, mit a régi görögök a *kalokagathia* jegyében foglaltak össze. A szellemi és testi tökéletesség csak párosodottan, összeforva alkothat férfi-ideált.

Oxfordban és Cambridgeban nem ritkán látható, mondja egy jeles író, hogy az évi díjakat hat láb magas, a farnézi Herkuleshez hasonló izmokkal bíró ifjak nyerik meg, a kik azért, mert az integrális számítást vagy Cicero irányának utáztatását értik, nem kevésbé képesek arra is, hogy a erotoni Milo hőstetteit vigyék végbe. Ez a Milo dulta föl tudvalevőleg — Sybarist.

Edzzed, aczélosítsad Istenadta testedet, mert hisz a természetben nincsen hátraesés! Keressed a fáradságos, izomzsongató munkát, télen ne reszkess az orv hidegség előtt, nyáron ne bújálj pulya módon a hőség hatalma miatt. A jég tükrét, a folyam mélyét, a hó rétegét, a mező porondját tekintsd úgy, mint vetélkedésre szólító elemeket: ne hátrálj meg, mutogasd fennen férfiúi felsőbbsegedet. S habogy ez elveknél hódolsz, kikerülöd azt a szégyenletes kategóriát, hogy borsózik a hátad azon egy esztendő mián, a melyet fegyveres szolgálásban kell eltöltened és kész örömmel kibújnál kötelezettséged alól. Mert — valljuk be a szomorú tényállást — mi csak mint *gyermek*ek áhitjuk a katonáskodást, mint arra termett *férfiak* — nem annyira.

Hogy pedig ennek az ellenkezője áll, hogy épen az a végleges, meg nem főlebbezhető igazság, mi e sorokban tán kevés okfejtéssel, de igaz lélekből mondatott el: arra két könyvesepet tanított meg engem. Ezt a két könyvesepet az ellenállhatatlan, nagy szívbeli gyönyörűség serkesztette a mi jó öreg királyunk szeméből — látta mindenki — a mikoron végignézett a millennium alkalmával tornaversenyre fölvonult magyar diákság ezernyi seregén, ezen a színekben tarkálló, erőtől duzzadó pompázatos fiatalságon. Azt mondá e két könyvesep: «Ime a jövő reménysége, ime egy erős izmú, erős lelkű hadsereg, mely míg lélegzik, bizton áll a trón, bizton a haza!»

Szívleljétek meg *mindnyájan* e könyvek tanúságát!

K. A.

A "CYNTHIA" HAJÓTÖRÖTTJE.

Irták: Jules Verne és André Laurie.

Átdolgozta Gaal Mózes.

21

Ezek az érvek olyan meggyőzőek voltak, hogy megezáfolni senki sem tudta. Mit is mondhattak volna a doktor, Bredejord és Malárius? Belátták, hogy az új terv megvalósítása szerfölött nehéz, de talán mégis megvalósítható, ellenben a másik úton biztos pusztulás vár rájuk. Azt is belátták, hogy sokkal dicsőbb dolog neki menni a küzdelmes útnak, mint szégyenszemre fele útról visszatérni Stockholmba.

— Én részemről nem hozhatok fel semmit érveid ellen, fiam, — szólalt meg a doktor hosszabb gondolkodás után. Csak a szén miatt aggódom, honnan kerítünk ott a sarkvidéken szenet? Mert e nélkül kárba veszne ott minden fáradozásunk. Ugyancsak elszalaszthatnók könnyen a kellő időt, mikor az északnyugati átjárón hajók közlekedhetnek.

— Erről az egyetlen nehézségről is gondolkod-

tam — viszonzá Erik, — egyáltalában nem legyőzhetetlen. A helyett, hogy a Gibraltari szorosban, vagy Maltában kötnénk ki, hol reánk a pusztulás vár, útba ejtjük Londont. Ott a kábel-sürgönyön megrendelünk Montréal-ban egy hajó szenet, melyet haladéktalanul indítsanak útnak a Baffin-öbölbe, ott várjon az reánk. Ugyancsak táviratilag egy másik hajórakomány szenet rendelünk meg San-Franciskóban, azt küldjük a Behring-szorosba. Míg mi odaérünk, mindkét hajó szállítmány kényelmesen ott lehet, van idő reá elég, mert a Baffin-öbölben május végén, a Behring-szorosban június végén ha lehet az Alaska... Szóval nekünk csak arra legyen gondunk, hogy az átjárót valahogy megtaláljuk, hogy azon keresztül vergődhesünk. Ha járhatónak találjuk, átjutunk, ha nem, akkor visszatérünk... Az a biztos tudat meg fog nyugtatni, hogy mindent elkövetünk, a mi tőlünk kitelt.

— Igazad van, fiam! — kiáltott fel Malárius, — a te érveid ellen nem lehet küzdeni.

— Csak lassan!... lassan! — veté közbe Bredejord. Ne hamarkodjunk el a dolgot. Nekem volna ellenvetésem. Kedves Erikem, mit gondolsz, nem lesz veszélyes, ha az Alaska Londonban köt ki, a hajó megérkezését a lapok közhírré tennék, a tengeralatti táviró elvinné a hírt tovább, fülébe juthatna Tudor Brownnak... Ő aztán megtudná, hogy utunk irányát megváltoztattuk... Vajjon nem tenne róla, hogy újra utunkba álljon valahol?... Hátha megakadályozná, hogy a szénrakomány ne érkezhessen meg a kellő időben a kijelölt helyre? Már pedig szén nélkül ugyan mihez fognánk?

— Igaz, a dolgot minden oldalról alaposan meg kell vitatnunk... Nem megyünk Londonba, hanem Lissabonba. Ott közülünk valaki partra száll, Madridba siet, s Madridból rendeli meg a két hajó szenet. Nem mondja meg, hogy kinek és minő célra kell. Hadd várjanak a kijelölt helyeken, s csak annak adják át, a ki egy bizonyos jelszóval kéri.

— Pompás! Így már Tudor Brown nem jöhet a nyomunkba — jegyzé meg a doktor.

— Azaz, hogy az én nyomomba, nemde, ezt akarta mondani? — mondá Erik; mert remélem, önök csak nem jönnek velem az északi jég-tengerre?

— No hiszen, még csak az kellene! — kiáltott fel a doktor. — Majd megijedünk attól a gaz Tudor Browntól.

— De mi sem! — kiálták Bredejord és Malárius.

Az ifjú kapitány kérte őket, hogy térjenek vissza Stockholmba, festette, hogy minő veszedelmes út vár rájuk azon a zord vidéken; de hát hiába való volt minden fáradsága. Barátai nem tágitottak, meg akarták vele osztani a jót és rosszat, amint-hogy eddig megosztották. Különben is az Alaska mindennel jól fel volt szerelve, a hideghez pedig a svédek és norvégek eléggé hozzá voltak szokva. Szóval Eriknek be kellett adni a derekát.

A hajó legénysége készséggel követte fiatal kapitányát a másik úton is.

Az Alaska április 2-dikán Lissabonba érkezett. Váratlanul jött, a portugál újságoknak idejük sem volt, hogy megérkezését közhírré tegyék. Bredejord Madridba sietett, s a két előkelő montreáli meg san-franciscoi ezégnél megrendelte a két rakomány szenet. A jelszó, melylyel a szenet majd átveszik, a «Cynthia» hajótöröttjének a jelszava léssen: *Semper idem*.

Bredejord mindent ügyesen elintézett, s április 9-dikén újra az Alaska fedélzetén volt. A hajó nyomában elhagyta a kikötőt.

Ápr. 25-én szerencsésen megérkeztek Montréalba.

Szénnel megakadályozták, s minnekutána megtudakolták, hogy a szállítás rendben van, 29-dikén felszedte az Alaska a horgonyt. Május 10-én Grönlandnak egyik kikötőjébe: Goldhavenba érkeztek.

Erik jól tudta, hogy ebben az idő-tájjában még gondolni sem lehet arra, hogy az északnyugati tengeri átjárón keresztül mehesse nek hajóval. De azt tudta biztosan, hogy talál olyan térképet, mely tökéletesen megbízható. Továbbá vett 12 szánhúzásra alkalmas és betanított grönlandi kuttyát ha esetleg szánokon kellene tovább folytatni az utat.

A goldhaveni kikötőben tíz napig vesztegelt az Alaska; aztán neki vágott a Davis-szoroson átjutva a sarktengernek.

Május 28-dikán pillantottak meg először úszó jégtömböket a tengerben. 70°15' északi szélesség alatt volt. A hajó útját nem állotta el semmi, a jégtömbök elsiklottak mellette, veszélytől egyáltalában nem kellett tartaniok.

Sajátságos egy új világ volt ez rájuk nézve, mintha a körülöttük levő tárgyak mind színtelenek és a szó igaz értelmében testnélkül valók let-

tek volna. Éjjel az Alaska árbóczkosarából a tenger tükrére vetődő villamos fény fantasztikus, bűvös világításban tüntette fel a sarktenger úszó jégtömbjeit, az ide-oda csapkodó hullámok mint vérvörös kigyók tekergőztek...

Majd a jégtömbök, a mint a Baffin-öbölbe érkeztek, mind nagyobbakká váltak, valóságos hegyek tűntek fel csupa jégből minden irányban; fel-felbukkantak, rettentő zuhanással összetörölöztek, s minduntalan megváltozott az alakjuk...

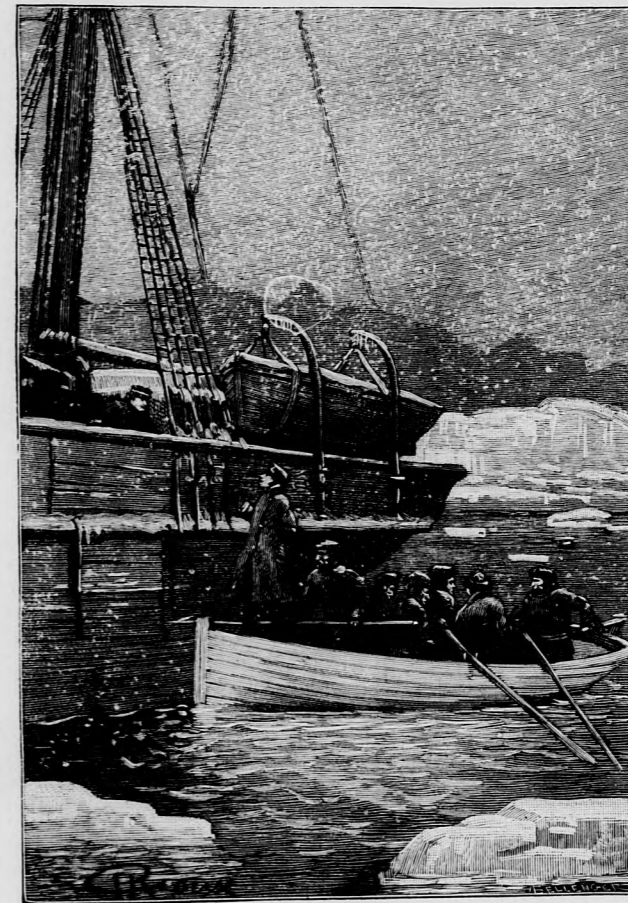
A víz örvényzett, nyaldosta fehér tajtékos nyelvvel a jégdarabokat... A tengeri madarak ezrei riadtak fel, s fül-siketítő lármát csapva seregestül szálltak a hajó árbóczai felett.

Eriknek ugyan csak éber figyelemmel kellett kísérenie az árbóczkosarából minduntalan a tengert, hogy a jéghegyek útjából a kellő időben elterelje az Alaskát, mert ezek a jéghegyek néha bámulatos sebességgel úsznak a hullámok hátán, sodorja őket a tenger árja, s jaj annak a hajónak, melyre egy-egy őrzetlen pillanatban reáüdulnak. Menthetlenül eltemeti, vagy izzé-porrá zúzza, ha esetleg két jéghegy csap rá két oldalról.

E minduntalan megújuló veszélyes helyzetben legalább a tenger árja segítette hat-

hatósan az Alaskát, mert mintegy szárnyakat kölcsönzött neki, s néha szédítő sebességgel ragadta előre. Viszont volt nap, mikor alig másfél tengeri mértfölddel haladhattak előre a minduntalan előbukkanó jéghegyek útvesztőjébe sodródva.

Végre június 11-dikén a Lancaster-szoros bejáratánál horgonyt vetett az Alaska. Erik eleinte azt hitte, hogy ott még várakozni kell, míg a tenger színéről eltakarodik a jég, de szerencsére nem volt már befagyva. Nem sokáig tanakodott, hanem merészen neki vágott...

«SEMPER IDEM — MONDÁ A HAJÓ-ÖRNEK.»

Nehéz volt az út, mert tovább jutva mind sűrűbben úszkáltak a jéghegyek a tengeren, de az *Alaska* éber kapitánya gondoskodott arról, hogy a kellő időben kikerüljék. 17-dikén a Bordow-szorosba, 19-dikén a Mellville-Soundhoz érkezett.

Ezen túl nem mehetett, köröskörül jégpánczél borította a tengert. A legénység eljárt fókavadászatra, Malárius mester buzgón gyűjtögette a sarkvidék füveit, ha mit talált; csak Erik nem nyugodott meg. Törte a fejét, hogy mi módon vágthatná magát keresztül hajójával. Gondosan megvizsgálta a környéket, behasított a jégbe, hogy vastagságát megmérje, aztán merész terv fogalmazott meg az agyában.

Hétezer lépésnyire csatornát vésetett a jégtáblába, háromszáz-háromszáz méter távolságban guttaperchéval kibélelt aknát furatott, s mindegyikbe egy kiló dynamitot tett; sodrony-vezetéket húzott végig, s ezt egy villamos teleppel kötötte össze. Mikor minden rendben volt, felrobbantotta a jeget . . .

Minő rettenetes, eget-földet rázó mennydörgés volt az! Hogy recsegett-ropogott, egymásra tornyosult, millió szilánkba tördelőzött a rengeteg jégpánczél . . .

Hanem a vakmerő terv jól ütött ki . . . Másnap az út nyitva állott. Az *Alaska* kapitánya azt mondta:

— Előre!

Julius 14-dikén a Behring-szorosban voltak. A San-Franciscóból odarendelt hajó már várt az *Alaskára*.

Erik a csolnakot leeresztette és sietett a hajóhoz.

— *Semper idem*, — mondá a hajó-örnek.

— Lisszabon, — felelé a yankee.

— Régóta vár a hajó reánk?

— Öt hete. Az ön táviratának kézhezvétele után egy hónappal indultunk el San-Franciscóból. (Folyt. köv.)

A MAGYAR DIÁKNYELV.

Irta Dobos Károly.

3

Nyelvtani sajátosságok tekintetében persze nincs egyöntetűség. A tréfás szeszélyesség sokszor túl teszi magát anyelvtanon, sőt sokszor épen keresve. Egyébiránt szembeötlo sajátágképen már most megemlíthetjük a kicsinyítő -i képző érdekes alkalmazását.

Egyébként megjegyezhetjük, hogy néhány mássalhangzó itt is sokszor fölcseréltetik, pl. *b* a *v*-vel (bacillál, vacillál helyett); *b* a *cs*-vel (esundi, bundi helyett; esunda bunda alakban is); *p* a *v*-vel (pice, vice helyett).

A hangzóilleszkedést illetőleg megjegyezhetők a gixerol, viksol, csosreszol stb. disszimilált alakok.

A gimplinek géme, a spurinak spé alakja összevonás útján keletkezett.

A rémejsztó s tapajt alakokban az -*ejt* és -*ajt* képző a régiesség keresett utáztatának látszik.

A *debó* (kenyér) szónak tárgyesete *debakot* alakban használatos. A más nyelvekben is gyakori többes számú ablativusnak alanyesetként való használatára is találunk példát: omnibus, mindenes fűzet, míg a praepositívus ex frissibus, melegiben, tüstént: módhatározó.

A diákész játszsága szakítja szét néha a szavakat s használja rövidített alakjában, mint: expo (+ sitio, kitalálás), prepa (+ randista), purga (+ zás); hol a szó első része marad meg s a (filo +) zopi, (filozop +) trix (nőhallgató a bölcsészeti szakon), hol a szó második része marad meg.

Vannak olyan képzők, melyek épen játszságuk miatt kedveltek a diákok előtt, mint a blegyoresz, snabulesz, szurkesz szavakban látjuk, melyek felerészben cigányos hangzásra, felerészben a félsz (félsze, mersze) fajta alakok analogiájára utalnak. Az -*al*, -*et* képző mint böngészet, tisztázat (s ennek az analogiájaként) piszkázat; az -*ász*, -*ész* képző mint: csirkász, esibész, éhezdesz, képezdesz; néha -*mány*, -*mény* is: ronditmány (piszkázat) azok a képzők, melyek használatában valamiképen nyilatkozik a diákszellem. A *krepár*, *pluczkár*, *koskár* (a görög *zos* szöveg + *ár* képző) szavakban az (legvalószínűbben szláv) -*ár* képzőt is feltüntetik.

Az -*i* kicsinyítő képzőről már tettünk említést. Érdekes példáit látjuk e képzővel való kicsinyítésnek s rövidítésnek is egyszerre a következő szavakban: bili (biliárd), czigi (cigaretta), czigizni is, czuki (czukrászda), eseszi, (eseszko, elégtelen), esundi (a esundából, mint bundi a bundából, mindkettő elégtelen jelent), dobi (dobos torta), dohi (dohány), gari (garas), grazi (gracziózus), bizi (bizonyítvány), bizti (módhatározó: biztosan), száli (szálloda) stb. stb. E képző gyakori használata a diáknyelv sajátosságának látszik, bár a közhasználatban is vannak a keresztnévek kicsinyített s rövidített alakjainak (Ferenc: Feri, Károly: Karesi stb.) analogiájaként ilyen alakok: burgi (burgundia), kaczi (kaczabajka). V. ö. Sim. T. Mnyt. 559 l.

Már maga e képző idegen eredete s még e kombinált formában való használata, mely a nyelv természetével ellenkezik, s csak beszélszervünk lustaságára vihető vissza, hadat izentet velünk e képző illetén használatának.

Épen ilyen idegenszerűség az -*ista* végzet a paczalista (vagy poczolista), elemista, egyetemista (!) akadémista stb. fajta szavakban, mely semmi egyéb, mint a latin ista (gör. : ισθης) képző hatása (a német -ist: jurist, preparandist stb.); Már maga a diákság érzi használatának törvénytelen voltát, az -*ista* képző analogiájára az *első Pista* tréfás alakot képezvén, mely első osztályost jelent. (V. ö. másodista, hatodista, hetedista, nyolczadista stb.)

Jelentéstani sajátosságok tekintetében az ilyen csoportnyelv nyújtja a legérdekesebb példákat. A diáknyelvben az ides (úr), keces (úr), fiatal, hamis: a szemtelen értelmében használatosak. Az aranykulcsos az órák alatt mindig kikéredzőt jelent. (A *czigarettázást írásnak* nevezik, hogy az avatatlanok ne értsék. *Aranytollas* az, a ki plagizál; *öreg* az, a ki még nagyon is fiatal, nagyon is «balek»; *gy. euge* az olyan kártyajáték, mely eltart sokszor egész éjszakán át. *Valaki*: tanár; *ravas*: furcsa (l. Diák-szótárt); *belebőszül*: beleszeret stb.)

A diáknyelv szótára.

Rövidítések. Nytszt. = Nyelvtörténeti szótár. Sz. Tszt. = Szinnyei József: Magyar Tájszótára. T. M. Ny. = Tüzetes Magyar Nyelvtan. Debr. = Debreczen. Rszbt. = Rimaszombat. Sz.-Fehérvár = Székesfehérvár. Temv. = Temesvár. Selmb. = Selmeczbánya.

Ablakolni: lemásolni, kopirozni nemcsak rajzot, hanem a feladatot is a másról. (Rszbt.)

ablakos óra: (v. ö. lyukas óra) a tanrendben azon óra, a melyben az egyetemi hallgatónak, vagy az akadémikusnak nincs előadása. (Bpest, Selmb.)

abrakolni: enni. (Bpest.)

abszurdum: (vagy nunquam) töltött káposzta. (Debr.)

adja a maszlagot vagy adja a bankot: henczeg. (Bpest.)

adarma: tűzvészkor szokásos jelszava a régi debreczeni tűzoltó diákoknak.

adulator: labdaadogató a métában. (Sz. Fehérvár.)

akadémia: száraz tészta a szemináriumban, azért nevezik így, mert megakad a torkon. (Szombathely.)

akadémikus snapsz: erős selmeci pálinka. (Selmb.)

alma mater: kollégium. (Debr.)

alumneum: étkező hely. (Késmárk.)

konviktus. (Rszbt.)

angyalbőr: téli kabát. (Rozsnyó.)

apostolkapcza: lángos. (Rozsnyó.)

apostolok lova: (v. ö. per pedes apostolorum) gyalog-szer. (Selmb.)

aprószeres kölyök: fiatal diák. (Debr.)

aranykulcsos lovag: a ki az órák alatt ki szokott menni. (Esztergom.)

aranytollas: az önképzőkörökben a plagizáló. (Beszterezb.)

aszisztálni: (assistere) sugni.

auditorium: leczkefölmondó terem. (Temv. Szt. Imre intézet.)

ándung (v. ö. spuri, spuriusz): előérzet a felelésre, pl. Ándungom van, hogy felelek. (Rszbt.)

ángária (Nytszt. I. k. angária, havibér): havi fizetés, járandóság. (Felvidék.)

ánzágnolni (vagy anzágnolni): föllenteni, nagyot mondani, mit maga a diák se hisz el.

ánzágnolni: a billard játéknál előre megmondani, hogy «triplára» vagy «quartra» csinálja-e meg a karambolt. (Rszbt., Debr.)

Áronlé: pálinka (Debr.)

Bacchus: bormérő a majálisokon. (Debr.)

bacchuria: a gally sátor a hol a B. tartózkodik a majálisok alkalmával. (Debr.)

baczellál: nem biztos a leczkében. (Temv.)

bagoly: kis diák. (Debr.)

bagolytojás: VI. oszt. tanuló (a VII. osztályú tanuló aztán bagolynak is mondják. Debr.)

bagó: I. éves ref. theologus (nyilván a *bagoly* rövidített alakja. Debr.)

bagózik: szóról szóra tanul minden értelem nélkül. (Temv. s ált.)

bakázik: megbukik. (Baja. Bakázni, közönségesen is használatos ez értelemben elesni, elbukni. Pl. Úgy nyakon ütlek, hogy hatot bakázol. *Tájszó, Alföld.*)

baklövés: (v. ö. balektojás Selm.), ha valaki valami bolondot tesz. (Ált.)

bakter: a klasszikus szöveg magyar fordítása, melynek használata tiltva van (v. ö. salabakter, füstös, puska stb.)

bakulus: labdaütő a métázásnál. (Sz. Fehérvár.)

ballagás: a selmeczbanjai «valetáns» akadémikusok (a kik már innen-onnan végeztek) azon ténykedése, midőn a legöregebb tanároktól elbúcsúznak s Genzemarsban cigánynyal élükön a «Ballag már a vén diák . . .» nóta mellett még egyszer utoljára együtt bejárják azokat a helyeket, melyekhez a legszebb emlékeik fűződnek. A vége rendesen valami multság, melyre a fiatalabb hallgatók közül is meghívják az ismerősöket.

balek: első éves hallgató. (Pécs, Kecskemét, vagy első éves akadémikus Selmb.) V. ö. firma II. és III. éves s veterán IV. éves s még idősb.

balekblatt: éretlen gyermekrez. (Selmb.)

balekfogás: az első éves akadémikusok becsapása, kiknek az öregebb akadémikusok úgy mutatkoznak be sokszor (persze csak az év elején) mint aszisztensek. (Selmb.)

baleksapka: új sapka, a balek: új értelemben. (Selmb.)

balektárgy: azok a tárgyak, melyeket az első éves akadémikusok hallgatnak. (Selmb.)

baltás: joghallgató álneve. (Jókai, Diákok regénye.)

banda: zenekar, ált. gyakran a *kántussal*, a melyben az I. prim tojásos, II. prim *czibere* s a basszus *zaptojás* nevekkkel vannak elkeresztelve. (Debr.)

(Folyt. köv.)

Nyílsebesen repült
Ildikónak sólyma.

HÚN-MONDÁK.

A «Tanulók Lapja» számára írta Gaal Mózes.

Gyöngyvér és Ildikó.

Megemlékezem most a két királynéről: Gyöngyvér volt az egyik, Buda felesége; Ildikó a másik, Etele hitvese. Hún nemzetből való Gyöngyvér, ki Buda királyllyal immár nagy ideje élt volt szeretetben; idegen országból, szép Burgundiából került ide Ildikó Etele-lakra. Szépsége hírével megtelt napnyugat, énekszerzők lantján sok magasztaló dal hirdette Ildikó csodaszép termetét, szőke haja selyme vala szívet fogó háló, sötétkéék szeméből olvadó szerelem forrása eredt meg; arca hamvas bársony, tündöklő a válla. Nem hiába vette volt őt feleségül Szigfrid, niebelungok sárkányölő hőse.

Szigfridet gonosz kéz — úgy dallják, úgy vallják — bösz frenjei Hagen orozva megölte iszonyú dárdával.

Így maradt a wormi királyi udvarnak hajnalragyogású leánya özvegyen. Hire-neve elszállt messze napkeletre, kívánságot oltott Etele szívébe, lángra lobbantotta, gerjedelmes tűzben égett nagy Etele. Megkérte, elvette hitese feleségül, el is elhozatta Etele-lakra aztán, éltek nagy örömben, édes szeretetben.

Nyugat szép galambja kelet turuljához szerelmes szívével szépen odabékélt.

Himzett aranyköntös, vakító tüzfénye gyémántnak, rubintnak, selyem-sátor s szolgáló leányok serege várt rája; most mi még hiányzott, omló

szőke haját korona is ezifrázta; nagy büszkén hordozta nyugati királyné, s úgy hitte, e földön nincsen előbb való nála de sehol sem.

Hogy Buda s Etele között állott a szer, hatalommegosztó áldomás után im Etele király rótt rózsafára gyöngéd szerelmes levelet legszebb asszonyához, s hivatta fel őt is, meg Aladár fiát Budaszállására.

Fel is jött Ildikó, de milyen pompával, húnok szeme mását ennek a pompának mióta a világ, még sohasem látta. Aranyművi sátor, csodaalkotású, mit félkézen

elbir egy ember, s kitarva, felrakva alatta tanyázhat Etele és egész családja; bársonnyal belülről kárpitozva szépen, arany ezifrasága félországot érő, s mi aláhullámszik karesú termetéről, nem is emberkéznek munkája a ruha. Tündérek szöhettek holdvilágos éjjel az élet tavának partján körbe ülve, édes dalt dalolva.

Ehhez képest Gyöngyvér csak szegény szolgáló, vagy annál is kisebb.

Nézte Gyöngyvér, nézte palota-ablakból, s megmozdult szívében asszonyi irigység.

— Lám, no lám, Budának öcsese, a kegyelemkirály, mily úri módban tartja bece-feleségét... Lám, no lám, be büszke, de milyen kényes. Hadúr szeme rajta megakad, ha látja...

Mikor aztán szembe állott a két asszony, szemök villanása, futó pillanatnál mely tovább nem tartott, mindjárt elárulta, hogy e két sógorné soha össze nem fér.

De azért a esóknak se vége, se hossza; esókkal, öleléssel köszöntötték egymást; atyafiságosan, a mint hogy az illő. Tézték is ők egymást, ángyom, hugomasszony, a hogy ottan álltak, gyönyörködve nézte Buda és Etele. Kedvök tellett nekik a két szép asszonyban. Közelebb a szívet egymáshoz gyakorta vászonceléd hozza; meg is békélteti, ha netalán tán a szívek néha napján el is fordulnának.

— Asszonyok, szólta Etele, — jó újságot mondok, bizony attól menten kigyulad arezotok. Vadászatra megyünk, mind a királyudvar, mind az egész hún nép.

— Mi is megyünk, úgy-e?... Mindjárt a két asszony bíbor arezeczal kérdi, s hizelegve simul Etele királyhoz.

— Ti is jöttök, ti is, kora hajnalórán, hogyha

készen lesztek. Mire a koronás nap támad az égen, mi már vadat üzünk.

Örült a két asszony, hogy ne örült volna.

Jó sólyom madárnak kedvelői voltak. Gyöngyvér is szerette gyorsróptú Ráróját, akkép becézgette, a mint becézgeti anya a gyermekét; Ildikó sem máskép.

Nagy vadra vadásztak az urak: iramló szarvasra, rettentő bölényre, mihez erő kellett, erő és bátorság; dárдахajításhoz, ökölremenéshez. Madárra vadásztak Gyöngyvér és Ildikó. Skófiúvarrottas lábcsinóron tarták szerette sólymukat, s aztán elereszték egyszerre mindketten, hogy együtt hasítsák fenn a híg levegőt, s visszatérjenek majd zsákmánnyal asszonyukhoz.

Hadúr a tudója, hogy miképen történt, de megtörtént, a mit itt alább elmondok.

Nyílsebesen röpült Ildikónak sólyma, nem is zsákmányra, hanem a felette kerengő Gyöngyvér sólymára esapott le, minekutána fölébe került. Oly magasan voltak, hogy lenn alig látták, csak mikor az egyik sebesen lehullott, megtépve, megfojtva épen Gyöngyvérnek előtte lezuhant a hatalmas fűbe.

— Ráróm, édes Ráróm! — felsikolta Gyöngyvér, lováról leugrott, felvette a földről dédelgetett sólymát, kebléhez szorítá, siratva meg-megapola szép piros ajkával, nem egyszer, de százszor.

Ildikó, Etelenek büszke felesége gyermekségnek tartá, el is mosolyodott.

— Ildikó, kegyetlen, büszke Ildikó, ládd, mérgegen nevelt sólymod összetépte sólymom, én édes «Turulom», a kit úgy szerettem, kiben én egyetlen örömem volt.

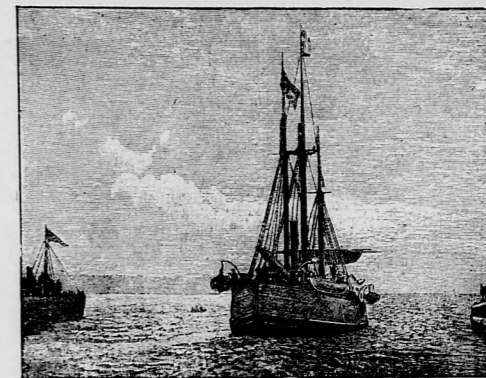
— Hallgass, ángyomasszony, botorság madárért ennyi lármát csapni. Nem vagy mai csirke, gyermekköntösödből nagy ideje immár, hogy kinőttél, néném.

Szó a szóra támadt, asszony nyelve pergő, hamar visszacsattan, feleletre gyors az. Gyöngyvér és Ildikó a sólyom madárért hamar összekaptak, keserű szavakkal megsértették egymást.

Etele és Buda épen jókor jöttek, a két indulatos asszonyt kérlelő szóra fogták, s nagy nehezen, bajjal összebékéltették.

Így végződött búval, haraggal a nagy nap, mely kezdetét vette asszonyi örömmel. Asszony között békét látszatra szerez csak férfi erő szava, súlyos akaratja. Gyöngyvér és Ildikó szíve között is volt kétfelé feszítő éke gyűlölségnek.

Jóra válik-e majd, Hadúr a tudója.

A «FRAM» ÚTKÖZBEN AZ ÉJSZAKI TENGEREN.

NANSEN.

Zord észak vakmerő hajósa,
Ki ott járkal, hol soha más nem —
Háromszoros hurrát kiáltok
Dicsőséges nevedre, *Nansen!*

Minden barázda, mit hajód a
Sarktenger jégtükrébe vágott:
Diadala volt álmaidnak,
S termőbbé tette a világot.

Elszálltál fölvert gondolatként,
Kiroppent nyílnál sebesebben.
Mögötted: minden, a mi ismert,
Előtted csak az ismeretlen.

Elszálltál, — éjbe, ködbe tüntél —
S mikor úgy rémlett, ime végképp:
A pólus orma visszaverte
Izzó lelkednek északfényét.

Mit a Césarak hősisége!
Kardok villáma népek ellen!
Norvég hajós, nagyobbak látlak
Egy hitvány sextanssal kezdedben.

A *Fram* fehér, sivatag útja
Egy nagy szeretet lángösvénye,
Belevagdálva kristály rónák,
Irdatlan tömbök szűz jegébe.

Minden hajtása, rezzenése
Bátor harez ezer iszonyattal,
Hogy a tudásnak lobogóját
Főlebb vihesse büszke daczczal.

Maga az Isten jár előtte
Viharban, zörgő éjszakában,
És örök voltát villogtatja
Vívódó lelke munkájában.

Fölséges, óriási látvány!
Égő körrajza fölverődik
A dermedt levegőben alvó
Mélységes, hamvas égtetőig.

S ámulva látják minden népek
A diadal e zord pompáját:
A halhatatlan csillagok közt
Halandó ember vándorárnyát.

A hőst, kit útján éj borít bár,
Egész világra fényt vet onnan;
Az istenségnek egy parányát
Napként tündöklő földi porban.

Endrődi Sándor.

BÁLINT, A VIGYÁZÓ.

A Tanulók Lapja számára.

Sem az elemi iskolai tanterv, sem az instructiók nem ismerik az osztály legtekintélyesebb állását s így természetesen ez a tiszteletbeli állás el is maradhatna; de ezt mégsem lehet elhagyni. Egy idő óta nincs az osztálynak «vigyázója» és mindnyájunknak, nem kevésbé az én csekélységemnek és az ötvenkét fiúnak úgy tűnik fel ez állapot, mintha valami nagy krízis ért volna bennünket. A tanítás ugyan halad, de az osztálynak hiányzik valami és én is azt veszem észre minden óra elején, hogy a régi csend és rend már nincs meg; hisz nem kiabálnak, egyetlen egy tanuló sem mer szólni és még sincs oly ünnepies csend, mint máskor. A vigyázó hiányzik. Miért nem nevezek ki másikat? Ha ez oly könnyen menne, az osztály legtekintélyesebb állását betöltetni! Hetekig tartott s minden kísérletem meghiúsult, míg az igazira ráakadtam; most a tapasztalat által okulva, nem tudom magam oly könnyen elhatározni. Minden reggel újra hozzáfogok, hogy a krízisnek véget vessek és az osztály minden nap vigyázó nélkül megy el.

A II. A) tiszteletbeli állásai között legnagyobb hatalma és felelőssége a vigyázónak van. Napról napra köteles minden tíz perczen az osztályfőnököt helyettesíteni. Háromnegyed nyolcz után már a «poszton» kell lennie. Úgy kell neki a pódiumon a katedra mellett állania, akár egy őrnek és figyelemmel kísérni a terembe lépő társai magaviseletét. Ez a hely is különös jelleget ad hivatalá-

nak. A II. A) egyetlen egy tanulójának sem szabad a tanár távolléte alatt a pódiumra lépni; ez a joga csak a vigyázónak van meg, ki az osztályfőnököt helyettesíti. Annak ugyan derék embernek kell lennie, a ki e bizalmi állást megnyeri. Az első reggeli óra a legjobb és a legtermékenyebb, mely a tanár rendelkezésére áll és azért mindent meg kell tennie, hogy azt jól felhasználhassa. A tanulók izgatottságát, zavarát és mindent a mi nem tartozik az órához, meg kell akadályoznia; ha a tanár a csengetés után belép, minden tisztességes osztályban rend van. Az osztálykönyv mellett ott van a vizes szivacs és a törölörongy, a tábla tiszta, minden tanuló helyén van, előtte a könyvvel és füzetekkel, a melyek az első órára szükségesek. Ez a vigyázó műve. Abban a pillanatban, midőn a tanár a terembe lép és a tanulók katonásan felállanak, ő lelép a pódiumról és a katedrán hagyja a rapportot egy kis czédulán; ha a papiros üres, tíz percnyi hivataloskodása minden zavar és törvény-áthágás nélkül folyt le: ellenben ha nevek vannak, azok viselőinek az óra végén a katedra előtt meg kell jelenniök — most pedig minden körülmények között a munkához kell látni.

Hogy mily nehéz egy jó vigyázót találni, azt vettem észre az iskolaév elején, midőn előttem ötven ismeretlen fiú állott és arra voltam utalva, hogy ezek közül idehozott bizonyítványaik alapján válaszszaik egyet. Egy szőke fiút választottam, kinek a magaviseletből egyesek volt és fellépése által bizalmamat teljesen megnyerte. Az első napokban háromnegyed nyolczkor pontosan eljöttem és megmondtam neki, hogy mit követelek a tanulóktól és mit ő tőle. És akkor átengedtem neki a teret. Az első próba után kénytelen voltam hivatalából elbocsátani: egy egész sereg csendes és nyugodt fiúcskát árult el nekem, kik neki az elemiben, a mint a vizsgálat kiderítette, «ellenségei» voltak. A második vigyázó tovább tartotta magát, de egy hét mulva őt is kénytelen voltam elcsapni. A fizikó valóságos despota volt. A ki az iskolaeszközök kikapolásánál csak egy czeruzát is leejtett, azt felírta. Nem használt neki az eltussolás semmit; az árulkodás vérében volt. A harmadik tovább húzta, mint elődje, de ezen idő alatt nem volt tűrhető; a rapport-czédulát nekem mindig partout akarta magyarázgatni és sem szigorral, sem jó szóval nem lehetett elhallgattatni. És egy vigyázó, kit az osztály előtt kell összeszidni, természetesen nem használható. Végre jött a Bálint Imre! Az volt a vigyázó, olyat nem lát többé a II. A). Háttul ült egy sarokban, soha sem jelentkezett ok nélkül, a

vizsgák alkalmával ugyan nem tüntette ki magát, de nem adott egyszer sem alkalmat arra, hogy csak meg is intsem. Midőn végignézek a fiúkon, szívesen időz tekintetem ez aranyhajú fiún, kinek haja mint egy paróka tűnik ki a többiek közül; más rendkívüli nem is volt rajta. Egy napon óra előtt jelentkezett.

— No, mi baj, Bálint?

— Tanár úr, kérem, nem tudtam az írásbeli feladatot megcsinálni.

— Miért nem?

Szünet. Szemét lesütötte a földre. Minden kerek ezen a fejen, a szép piros arcz, a piros ajkak, a fura áll és homlokán mély, sötét redőket vet.

— Beteg voltál?

— Nem.

— Hát lusta voltál?

— Tanár úr, kérem, én a földrajzot tanultam, kívülről meg csak nyolcz sor volt feladva.

— Az mindegy, neked azt kell megtanulni, a mit feladnak. Menj a helyedre!

— Kérem, anyám — —

Ismét szünet. Ekkor összeszorította ajkait és ismét hirtelen kinyitotta és így szólt:

— Anyám a szobát mosta fel és így mindnyájunknak a konyhában kellett maradni.

A nagy vállalkozó fia, ki rövidlátó és e miatt az első padban ül, tágranyitotta szemeit és a mint Bálint helyére ment, oly furán nézett rá, mintha az osztály egy túlvilági lénynek adna szállást.

A fiú e jelentése, még inkább annak módja, a mint legyőzte ő maga az engedelemkérést, hirtelen elém varázsolt a család képét. A szegény, gonddal terhelt asszony, ki még öt gyermek (ezt a tandíjmentességi bizonyítványból tudom) ápolása mellett rá ér a konyhán kívül az egyetlen szobát is takarítani, a kötelességtudó fiú, a ki igyekszik feladatát megcsinálni és a türelmetlen asszony szidását és talán verését is nyugodtan tűri, ez a kép lelkemben motoszkált hetek hosszúig, valahányszor észrevettem Bálint arany színű haját. Jobban megfigyeltem a fiút és végre arra határoztam el magam, hogy a legközelebbi üresedés alkalmával őt nevezem ki vigyázónak. Az osztály esodálkozott e váratlan kinevezésen, de meg is volt vele elégedve, az örömtől esillogó szemek megerősítették jó véleményemet. És ez az igénytelen Bálint, ki írásbeli feladatát nem tudja megcsinálni, midőn anyja a szobát surolja, három hónapig viselte e tiszteletbeli állást és örök dicsőséget szerzett magának. Igazságos, pártontküüli, enyhe és e mellett hajthatatlan volt; összpontosultak benne

mindazok a követelmények, a melyekkel egy igazságos, nagy uralkodó bír. És a mi a legesodálatsabb a dologban: Bálint az osztály legnépszerűbb tanulója volt és az most is.

Hogy miért nem vigyázója a II. A)-nak? Talán ez állás tartama csak három hónapra van megszabva, vagy talán újabb kinevezés ki van zárva? Dehogy. Egy instructio sem korlátozza a vigyázóság idejét a II. A)-ban. Fura eset fosztott meg minket a legjobb vigyázótól. Egy szép reggelen, a mily e télen igen kevés volt, nyolczkor jöttem az osztályba és Bálintot nem találtam rendes helyén; padjában ült, jobban mondva feküdt és szivszaggatóan sirt. Tanácstalanul néztem körül az osztályban. Mi történt itt? Mely idegen kéz süjtött az én kedves népemre? Az osztálykönyv nyitva volt, ez megmagyarázott mindent: «Bálintot a pedellus rajtakapta, hogy készakarva a mély sárba gázolt és még oly szemtelen volt, hogy azon piszkos csizmásán el mert jönni.» Következik egy szigorú és félelmetes kollegám aláírása. No ezért volt a szivszaggató jajgatás: a szegény ördögöt valószínűleg szidással, szegényszemre elesapták állásától.

A fiút lehetetlenség volt azonnal kihallgatni. Felszólítottam ugyan és ő meg is kísérlette felémelni fejét, de az ismét a padra hanyatlott és Bálint még keservesebben zokogott. A tanítás tehát megkezdődött. Az óra igen kellemetlen volt és örültem, hogy annak végén már Bálint valamivel nyugodtabb lett; a második órában — ugyanis osztályomban egy nap több órám van egymásután — végre megkísérlettem a történekről tudomást szerezni. Nem volt könnyű; mert a szegény fiú dagadt szemeiből, abban a pillanatban, a mint felszólítottam, ismét sűrűn hulltak a könyvek és máskor oly eleven arca most bánatot és kétségbeesést mutatott. A csengetés után az osztályban maradtam Bálinttal és a tanulókat a folyosóra küldtem.

— No, hát Bálint, térj már végre magadhoz és mondd el, hogy mi történt?

— Nem akarattól tettem. Kezeit szeméhez emelte és szánalmasan megrázkódott egész testében, mint egy kis gyermek, ki sirva alszik el.

— Hát mit tettél?

— Midőn az iskolába jöttem, igen hideg volt, a fiúk eszskáltak a jégen és a Kovács Peti velem jött és ekkor az iskola előtt ott láttuk ama hóbuczkákat, a miket tegnap separtek össze. Erős volt a fagy, én azt hittem, hogy a buczkák is megfagytak . . .

Ismét megremegett az egész testében és izgattottságától nem tudott beszélni. Időt engedtem neki, hogy kipihenje magát.

— Ugy-e, Bálint, aztán beszakadtál?

— Nem, osztályfőnök úr. Elkezdünk veszekedni, a Kovács Peti és én, a Dömötör is oda jött és ő is veszekedett.

— Hát min veszekedtetek?

Bálint szégyenkezve nézett le a földre, majd ismét felnyitotta dagadt szemeit és így szólt:

— Minden hegynek adtunk nevet és azon veszekedtünk, hogy melyik legyen a Lomniczi csúcs és a mint azt mondtam, ez a legmagasabb, Kovács Peti felugrott és azt mondta, hogy egy ugrással a Lomniczi csúcsra van és a mint ő azt mondta, ez a legmagasabb, én felugrottam rá és beszakadtam és akkor jött épen a tanár úr — —

Most a visszafojtott sirás ismét kitört. Előhivatam a másik két fiút is, Kovácsot és Dömötört és a kínos kihallgatás megerősíté a szerencsétlen Bálint vallomását. De mit segített ez? A fiút védőbeszédem után a conferencia ugyan sem föl nem akasztatta, sem nyársra nem huzatta, de az osztálykönyvben ott ragadt és az a tanuló, kinek neve egyszer oda be van írva, az ily állást be nem töltheti. Így vesztettük el vigyázónkat és hiába keresünk másikat.

A megüresedett állásra jelölt ugyan nem hiányzott. Bálint népszerűsége és tragikus sorsa legkevésbé sem hátráltatták tanulóársait, hogy ő felette napirendre térjenek és állását megszerezzék. Alig mondtam meg, hogy Bálint állásától megfosztott, mindjárt harminczan is jelentkeztek. A fiúk szerencsére még őszinték voltak, nem ismertek tettét. Bálint legjobb barátai, Kovács és Dömötör is a jelöltek közt voltak. E tisztség elfoglalásánál mindig várok egy ideig; a fiúk természete ilyenkor más és más oldalról mutatkozik be. Itt van például Rózsadombi, nem tanul épen rosszul, jó házból is való és egész tisztességes fiú. Őt illeti meg legjobban e tisztség és már rég elnyerte volna, ha azt meg akarná szerezni; de a ficzkó úgy ül itt, akár egy szobor, mialatt a többiek jelentkeznek és izegnek-mozognak, hogy magokat észrevétsék.

Úgy tesz, mintha az egészhez semmi köze sem volna és csak a barna szemei csilognak, mint a szentjános-bogár, jelentve, hogy mennyire érdeklődik mégis e dolog és mily feszült figyelemmel várja annak kimenetelét; ha a kinevezés megtörtént és nem ő a kinevezett, elalszik az a villogás és ajkát lebígyesztí. Kiváncsi vagyok, mikor fogja ez a fiú

megtanulni, hogy a világ nem fog ő hozzá menni, ha ő nem ad létezéséről jelet. Jogom van-e nekem ahhoz, hogy felajánljam neki ez állást, ha ő nem törekszik utána? Hisz szívesen lennék elnéző és a szerénynek adnám elismerésem, de nem járulnék-e ahhoz, hogy neki az életről és a létről való küzdelemről hamis képet nyújtanék és oly keserű csalódást szereznek neki később. A kis Tuboly már egészen más fiú. Ő mindenre vállalkozik, sőt vigyázó is akar lenni. És mi az érdeme? Tízszertízszert neve az osztálykönyvben, gyakori rendetlenkedései miatt, az utolsó bizonyítványban hat elégtelenje volt s néhány nappal ezelőtt ülte le négy órai carcer büntetését — és ez a «rovott előéletű» egyén pályázik arra az állásra, melyet Bálint oly tisztességesen töltött be és oly tragikus módon vesztett el.

A vigyázó-krízisnek véget kell vetni és én ennek csak egy megoldását látom. A második harmad vége már közeledik s ha Bálintnak, mit elvárok, jó értesítője lesz, újra kinevezem — kollegái és a hagyomány ellenére is. W. J.

Napoleon átkelése a szent Bernát-hegyen.

Képünkhez.

Egy híjján száz esztendő fordulója lesz annak, hogy e verőfényes, színnel-illattal teljes májusi napokban Bonaparte Napoleon a világtörténetben ismeretes haditények egyik legnagyobbjukét vitte véghez, átkelvén a Svájcot Itáliával összekötő irtózatoss magasságú és meredekségű Szent-Bernát hágón. Előtte csak Hannibal, a magyarok és Szuvaroff tették meg ezt az ezer veszedelemmel fenyegető utat; akkora hadi néppel és felszereltséggel, oly súlyos viszonyok közt azonban senki, mint Napoleon.

1799-ben, a konzulátus évében a campofornioi béke felbomlása után a francziák helyzete kétségbeesztővé vált Olaszországban. A Szuvaroffnak, e hadvezéri lángésznek parancsnoksága alatt álló orosz-osztrák erő Masséna seregeit annyira elnyomta, hogy Masséna Génua várába menekült s ott 8000 emberrel tartotta magát az ellenséggel és az éhínséggel szemben. E körülmények készítették Bonaparte-t a közbelépésre. Oly titokban távozott Párisból, hogy a párisiak azt vélték, csapatszemlére megy s Genfben összegyűjtve seregeit, egyenesen a Szent-Bernát-hegyre felé tartott, melynek hágója szinte leküzdhetetlen nehézségű, ám legrövidebb utat nyújtott Olaszországba. Szédítő meredeken, keskeny szikla-

ösvényeken, süppedékes hómezőkön, örök jégen és fagyon át vezet ez az út. Az átkelés Marmont műve. A szekereket szétszedve, a csomagokkal

helyeken maguk a katonák állottak az útegek elé s vontatták följebb. Bonaparte öszvéren lovagolva, sűrű köpenyében mindenütt ott volt s kedélye-

NAPOLEON ÁTKELÉSE A SZENT BERNÁT-HEGYEN.

együtt szánokra helyezték, az ágyúkat kivájt fatörzsek ágyába szorították, hogy a jégen jobban csúszszanak s az egészet öszvérek vontatták, mert a ló ily magasban használhatatlan. Kétesebb

sen elbeszélgetett az öt rajongásig szerető harcosokkal. Egy alkalommal óriási hómezőkön át meredek kaptatóhoz jutottak. «Pihenjétek ki magatokat elébb, fiam — szolt a konzul — azután

lássatok a dologhoz.» «Csak lásson hozzá maga, hogyan jut föl, mi majd végére járunk a dolognak», felelték a derék gránátosok, azzal befogták magukat az ütegek elé, megfúvatták a trombitákat, nekirugaszkodtak a lejtőn s pár perc alatt fenn voltak a magasban.

Képünk ezt az átkelést ékebben szemlélteti, mint a mi soraink.

Május 15-ikétől 20-ikáig tartott e mesészerű felvonulás, ekkor a szerzetesek menedékháza körül kenyér, tej és sajt mellett pihente ki a sereg fáradalmait. Megkezdődött a leszállás munkája, mely tán még küzdelmesebb volt a felhágásnál. A nap-sugaraktól puhított hó siklott a láb alatt s ember, állat a mélységbe zuhant. Végére azonban feltűnt alattuk a Dorea-Baltea zöldelő völgye. Itt akadtak az első ellenállásra: 1500 horvát tüzelt biztos helyről az előcsapatra; *Lannes* megtámadta és *Bari* sziklaváráig szalasztotta őket, melyet már az osztrákok tartottak megszállva. Ez a sziklafészek védi az Itáliába való bejáratot, bevehetetlen erősség, *Lannes* hiába vitta és a nyomában megérkezett Bonaparte sem tudott vele megbirkózni. Végre is csak esellel boldogulhattak a francziák: Bonaparte gúzszal köttette meg a szánok talpait, kőcezzel tekertette körül az ágyúkerekeket, hogy ne nyikorogjanak s a tüzekek magukat fogván a szerelések elé, az *Albaredo* hegynek szalmával és szeméttel meghintett útján nagy esőndben, éjnek éjszakáján megkerülték a sziklavárat. Reggel felé az osztrákok nagy álmélkodással látták a francziáknak kerülő úton elvonuló végtelen sorait, heves tüzelést indítottak ellenük és sok jó franczia katona hullott le holtan a mélységbe, ámde a menetet többé nem lehetett megakadályozni és Itália tárva állott Bonaparte előtt.

Azután — *Marengo* következett. —y —r.

A szabadságharcz költészete.

A *Tanulók Lapja* számára írta Kúfí Zsigmond.

Tompa érezte és látta, hogy a nemzetnek tán soha nem volt inkább szüksége a művészet világot teremtő erejére, soha nemzeti hivatása nagyobb, dicsőbb feladatát nem állított eléje, mint mikor a valóság tündér várának kárpótlásául a maga alkotásaival kellett a nemzet arczáról a könnyet letörölne s a képzelet édes játékával feledtetnie a jelennek keserűségét. Kétszeresen érezte ő eme kötelességet, mert — noha be nem vallotta — bizonyára rosszul esett lelkének, hogy a küzdelem napjaiban nem lehetett a harczó

oldalán, nem vérezhetett el, mint az, a kinek a nyelvét más berekben is, mindenütt megértik.

És Kerényi Frigvest, ki nem hallgatva a költő intelmére, elhagyta a pusztát, bár otthonos vidéket, utól érte a megjövendőlte a sors:

... Hosszú hervadás emésztí azt a fát,
Melyet nagy korában tesznek más földbe át.

A madár nem hiába szóló fiaihoz: megered mindenfelé a dana, most csak halkán, esendesen, erdők mélyéből, rejtett búvóhelyekből tört elő az áldozat tömjénfüstje, de a nemzet figyelni, mozdulni kezd, noha még messze, nagyon messze a hajnal... A míg a Kazinczy óda felzendül az erős bizalom és hit hangján, még hosszú, kínos esztendőket kellett átküzdeni, a melyeket nemcsak a veszteség és fájdalom keserített meg, hanem a szolgaság szülte becselenség is, hogy a kidőlt fában őrlő szű lakik, hogy honfi a honfira vádaskodik. E költemény: *A gólyához*, Tompa hazafias lyrájának kétségkívül legbecsesebb alkotása; benne kilép az allegoria és symbolum szabad röptőt mégis csak gátló légköréből, félre tesz minden mellétekintetet s ódai lendületét szabadjára hagyja, lelkének egész keserűségét és bánatát kiönti benne. A legegyszerűbb s ép azért a legművészibb eszközökkel dolgozik, s hatása azért olyan mély még ma is. A mit Tompa lantján olyan ritkán hallunk megszólalni: a zavartalan közvetlenség, ez ragadja meg legjobban lelkünket. Egy-két esetvonással megrajzolja a pusztítás képét, de e vonások olyanok, a melyekben fantáziánk erős alapot és támasztékot nyer, az egész kép megrajzolására és kiszínezésére. Egyetlen versszakba tömöríti igazán hatalmas, jellemző erővel az egész rajzot:

Ne járj a mezőn, temető van ott;
Ne menj a tóba, vértől áradott;
Toronytetőkön nézvén nyughelyet:
Tüzes üszökbe léphetsz, úgy lehet.

A mező, a melyen máskor a nagy természet és ember munkája egyesült, hogy életet hozzanak létre, most a halottak tanyája; így lett az életből halál; a tó, melynek mosolygó, derült tükre minden tárgyat tisztára mosott s eszményítve ragyogott vissza, melynek ringató hullámverése békéről és harmoniáról regélt: most vad emberi szenvedély ontotta vértől zavaros; és az istenháza, a szeretet és békeség e hajléka romokban áll, vagy lángol, s haragos vörös betűkkel írja az égre, hogy felszabadult a bennünk lakó bestia. Minden szent és megszentelt kötelék elvágva, a mely bennünket a természethez: az anyaföldhöz,

embertársainkhoz, szeretteinkhez s Istenhez kötött. S így el kell pusztulnunk, vesznünk, s oldott kéve módjára szét kell hullanunk. De ez még nem szégyen, gyalázat, csak balsors, melyet elviselhetetlenné a becselenség tesz, a vádaskodás, melyet meg ne tudjon a távolban bujdosó,

Nehogy ki távol sír e nemzeten:
Megutálni is kénytelen legyen!

Tán a legerőteljesebb hang, melyet Tompa valaha is megpendített; minő keserűségnek kellett lelkében lakoznia, ha a szelid s békés természetű költő ilyen hangokat ütött meg! De a nemzet legjobbjainak szíve hangja szólalt meg benne, azt fejezte ki, a mi mindenkinek lelkében megvolt. S ez magyarázza elementáris hatását, a melyet csak a forradalmi költeményekéhez hasonlíthatunk. Megértette mindenki, még az elnyomók is, s megjutalmazták érte a költőt: a Magyar Emléklapokat, a hol megjelent, lefoglalták s elkobozták, őt magát pedig Kassára idézték a haditörvényszék elé s bűnvádi vizsgálat alá vetették.

Azonban ez a hang Tompának nem igazi hangja; a mint lassan — nem megbarátkozik, mert azt nem lehetett, hanem — beletörődik a változhatatlannak látszó viszonyokba, felülkerekedik lelkének és költészetének iránya: a természetbe való elmélyedés. Csak a *Pusztán* címűben találkozunk még olyan erős kitöréssel:

Hol a nyflróptű sólyom is csak
Nagy félve járt előbb:
Csipogva furdik s üt tanyát most
A szentelen veréb,

de az egész költemény conceptio s kivétel dolgában az előbbi el nem éri. Az önérzet és büszkeség hangja szól *A gályarab fohászából*, a ki Istentől csak azt kéri, hogy önérzetet adjon neki, de ne megnyugvást a szolgaságban. *A sebzett szarvasban* a haldokló nemzetet látja, s nincs más vég, csak a pusztulás; a *Vihar* ereje és dülása erőről, bátorságról beszél, s arra tanít: Légy éber, hű s igaz — légy férfiú — s ne félj! mert a vihar nemcsak pusztít és ront, hanem növeszt és edz is, a minthogy vész és vihar között nőtt nagyra a *Terebélyes, nagy fa* is, a mely csak egyedül áll már a *Pusztuló erdőben*, míg jobbra, balra egy-egy régi óriás, hatalmas cser omlik össze, és

Ha dús sarjban nincs ifjúlása,
Elvész az erdő, bárki lássa!

De megifjúl, mert hiszen ott van előtte az emberi erő és bátorság csodás példája: *Ikarus*,

hirdetve, hogy többet ér a szabad halál, mint a szolgáló-élet és hirdetve azt: Halandók, merjete! Tompa e költeményével tökéletesen szakít a monda hagyományos felfogásával és épen ellenkezőjére fordítja: Ikarusban nem az engedetlen és kíváncsi gyermeket festi, hanem az emberi szabadság- és tudásvágy megtestesítőjét látja benne, és szűkebb körben nagyot akaró és mérslő nemzetét, mert annak is nagy része van a dicsőségben, a ki gondol, kezd, — ki mer. Bukott, de bukása is nagyszerű volt, s

Hogy ezt felejtéssel takarja,
Tenger mélysége, ég haragja,
S vesztem — mind, mind kevés.

S míg Ikarust a nagy fényesség és meleg kábitja el, addig a *Denevért* a félhomály ejti zavarba, nem tudván, alkonyul-e. vagy virrad? S így látsymbolikus jelentést *A hajóban, Folyamban*, és sok más költeményében is, a melyek egyfolytában olvasva tagadhatlan szépségeik daczára is egyhangúságot szülnek. A symbolum néha nem eléggé világos, különösen a *nemzeti vonatkozásban*, nagyon sokszor jócskán hagy munkát az olvasónak nem a képzeletére, hanem az értelmére, intellectuális működésére és a mi első sorban sokat levon a költői határból: a közvetlenség hiánya, s ez az oka, hogy nem egy költeménye hidegen hagy. Nélkülözzük azt a meleg együttérzést, bizalmasságot, a mely olyan elfeledhetlenül szól felénk Petőfi minden egyes költeményéből, s a melynek meg nem léte — Balassi és Csokonai kivételével — olyan nagy hiányossága régebbi irodalmunknak.

De Tompa költészetéből a symbolum leple alatt is megszólal a maga emberöltőjének lelke, fájdalma, búja-bánata, lemondó kétségkedése, függése a multon s bizalma a jövőndben. Ép úgy, a mint a megtört lelkű nagy énekes, Vörösmarty lantjáról a reménység szózata volt, mely utoljára megcsendült, a hang, a *Vén cigányban*, úgy Tompa is a nemzet életében való hittel akar csak nyugodni térni. Az Uj Simeon csak egy napot vár, *azt* a napot; ha azt megéri, elfeled minden gondot, kétséget, kort, bánatot, élte meg-újul, s örvendező szívvel kéri majd:

Elég, elég lesz...! vén szolgádat
Bocsásd el akkor, Istenem!

És sorsának tragikuma épen abban van, hogy mikor a szép hajnal derengett, akkor borult rá az éjszaka örökös árnya és setétje.

(Folytatása következik.)

IRODALOM.

Egyház és iskola Mária Terézia alatt. Az Athenaeum kiadásában megjelenő *«A Magyar Nemzet Története»* című tízkötetes nagy munkának nyolczadik kötetéből, mely az 1712–1815-ig terjedő korszak történelmének tárgyalásával foglalkozik és *«A restauratio kora»* címet viseli, imént közrehoesajtott füzetekben Marczali Henrik eljut a Mária Terézia korabeli egyházi és iskolai, közművelődési állapotok ismertetéséhez. A királynő iskolai és oktatásügyi rendelkezései, intézkedései közül tudvaleg igen sok a mai napig fennmaradt. A budapesti tudományegyetem újjászervezése és mai kifejlődése alapjainak megvetése szintén Mária Terézia nevéhez fűződik. De a mily öröndetes Mária Terézia buzgósa és jóakarata általában az oktatásügy terén, ép olyan elszomorítóak vallási türelmetlenségéről tanúskodó sérelmes intézkedései a vallásügy terén. E korszaknak kultur-történeti képét a lehető legnagyobb hűséggel, pontossággal és részletességgel megrajzolva. A füzetekben érdekes történelmi szövegek és műmellékletek vannak: *«Részletek a bécsi udvari kancellária belsejéből»*, — *«A magyar nemesi testőrség palotája»*, — *«III. Károly koronázása»*, — *«Mária Terézia a királydombon Pozsonyban 1741. június 25-ikén»*, — *«A bécsi kongresszus 1815-ben»*. Egyes füzetek ára 30 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben. Előfizetés negyedévre (12 füzet) 3 frt 60 kr.; félévre (24 füzet) 7 forint 20 kr. Minden héten megjelenik egy-egy füzet.

VEGYESEK.

Reményi Ede, a világhírű magyar hegedűművész, a hó 15-ikén Newyorkban meghalt. Kihullott a kézről a nyirettyű, mely népek, uralkodók gyönyörűségére oly csoda hangokat bírt kicsalni a hegedű «száraz fájá»-ból! Soha, míg a világ áll, ember fia nem játszsza el már nekünk a *Repülj fecském*et olyképen, mint ez az izzólelkű, hányt életű muzsik! Reményi Ede 1830 június 17-én született, kilencz éves korában hangversenyezett már és «csodagyermek» hírében állott. Tizennyolcz éves ifjú létére végigküzdötte a szabadságharcot és Klapka meg Görgei táborban lelkesítette a katonákat varázslatos hegedűjátékival. Világos után Törökországba menekült és a szultánt bájolta el, ezután kivándorolt Amerikába és végig hangversenyezte az újvilágot. Milliőkat szerzett, milliőkat költött el. A Petőfi-szobor költségét nagyrészt az ő vonója hegedülte össze. 1860-ban hazajött Magyarországra, s az ő magyar nótái oly lüzba hozták az embereket, hogy az abszolút korszak féltékeny rendőrsége eltiltotta a további játszástól. 1870-ben Párisban telepedett le; innen kelt vándorútra a világ minden tája felé, meghódítván úgyszólván az egész földtekét a magyar nóta számára. Magyarországon utóljára 1891-ben járt. Most már nyugszik a kalandos életpályát ért, nyugodni sosem tudó művészlelek... A légen mintha ott hallanók még az ő *Repülj fecském*-ének elmosódó varázshangjait...

A tanuló-bérletjegyek kiadásának kiterjesztése. A m. kir. államvasutak igazgatóságától kapott értesítés szerint, a Budapest környékén fennálló tanuló-bérletjegyek az alábbi árak mellett ezentúl a következő állomásokra is fognak kiadni, még pedig: Budapest m. h. Budapest—Angyalföld, Budapest—Kitérő, Ecsér, Ferencz József-laktanya, Gyömrő, Keresztur-kavicsbánya, Lőrincz-kavicsbánya, Rákóc-Csaba, Szód, Tétény—Diósd és Városliget megálló-

helyeknek Budapest keleti, illetve nyugoti pályaudvar állomással való forgalmában egy óra II. oszt. 4 frt, III. osztály 2 frt 50 kr., három óra II. oszt. 10 frt, III. oszt. 6 frt.

Aporka, Batta, Dömös átkelés, Felső-Nyáregyháza, Kis-Maros, Nagy-Maros—Visegrád, Szent-István, Szt-Márton—Káta és Tápó-Ság megállóhelyeknek Budapest keleti, illetve nyugoti pályaudvar állomással való forgalmában egy óra II. oszt. 8 forint, III. oszt. 5 forint, három óra II. oszt. 20 forint, III. oszt. 12 forint.

Ezekre a bérletjegyekre a m. kir. államvasutak helyi személy díjszabásában foglalt határozmányok mérvadóak és a jegyek a m. kir. államvasutak igazgatóságának titkárságánál (Budapest, Andrássy-út 75.) válthatók.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

A «Tanulók Lapja» Arany-ünnepélye. Dr. Sárfly Aladár tanár úr, a lörcsei főreáliskola jóhírű «Arany János»-önképzőkörének vezetője levelet intézett lapunk szerkesztőjéhez. Az önképzőkör június 8-án fogja fennállásának huszonöt éves jubileumát ünnepelni s ez alkalomból koszorút készített a nagy költő tiszteletére, kitől nevét vette. Sárfly tanár úr most arra kér bennünket, *helyezzük el a koszorút a lörcsei ifjúság nevében Arany János szobrán.* A legnagyobb örömmel teljesítjük lapunk kedves munkatársának felszólítását. Egyszermind elhatároztuk, hogy a koszorúzást *egész kis ünnepély keretében fogjuk foglaltatni, melybe belevonjuk a budapesti középiskolák ifjúságát.* Ép azért ezen úton fordulunk a fővárosi iskolák önképzőköréhez, felkérvén őket: *küldjenek ki kebelükből 3–5 tagot, hogy megállapíthassuk az ünnepély műsorát, melynek szövege természetesen tanár urak és a kiküldöttekből kiszemelt tanulóifjak lesznek.* Jelentkezni levélben lehet lapunk kedves munkatárságában (IX. Soroksári-utca 31.) jun. 1-ig. Kedves ifjak! Lehet-e lélekemelőbb, igazoltabb és magyar diákokhoz illőbb ünnepséget képzelni, mint azt, a mely *Arany János* magasztos alakjának hódol? Karoljátok föl szokott nemes hevülésekkel ezt az ügyet, mely becsületekre válik és legyetek rajta, hogy ünnepélyünk mentől fényesebben sikerüljön! Ünnepélyünkre, mely az Arany-szobornál fog végbemenni, meghívjuk az intézetek *tanári karát* és a *budapesti tanulóifjúságot.*

«Tavaszmúlt, a rózsának lehullott a szép virága...» Ez a bánatos szép nóta sír föl előttünk, mikor olvassuk a hozzánk beküldött gyászjelentéseket. Virágos tavasszal, az élet tavaszán hideg sírba jutni: szomorúságos sors! Erre kárhoztatta pedig a végzet ifj. Pfeiffer Gyulát, Pfeiffer Gyula m. kir. államvasúti főmérnök fiát. A sátoraljanjhelyi gimnázium VIII. osztályának volt tanulója, s az érettségi előtt, legszebb reményeinek teljességében leszakasztotta a halál. Szintén szép május havának halottja *Poják Károly*, a künfélegyházi főgimnázium harmadik osztályának törekvő tanulója. Temetésén megjelent az intézet ifjúsága, koszorút helyezett sírhalmára, az ifjúsági dalárda pedig bánatos búcsúztatót énekelt a szegény kidölt kis bajtárs fel-t... Tavasz elmúlt, a rózsának lehullott a szép virága... Béke velük!

Áldozat. A véletlené és a szorgalomé. Megrendítő módon halt meg a soproni főreáliskolának egyik legszorgalmasabb növendéke. *Zóhls József* volt a neve, a bükkü czukorgyár igazgatójának volt a fia és a reáliskola VI. osztályába járt. A törekvő fiú nagy szeretettel foglalkozott a madarak kitömésével és e célra

május 12-én este is arzenikumot oldott föl egy pohár vízben és éjszakára az asztalra állította a poharat. Éjjel megszomjazott, álmos fővel pohár után nyult és fenékig kiürítette. Az a pohár pedig a rettenetes mérge oldatát tartalmazta. Nemsokára rá kínos görcsöket kapott és fájdalmas kiáltásaira ijedten szaladtak be hozzá szállásadói. Rögtön orvosért futottak, a ki ellenmérget adott, de a boldogtalan fiún már nem lehetett segíteni. Május 13-án nagy kínok közt kiszenvedett.

Középiskolák gyarapodása. Szeged új főgimnáziumot fog kapni. — *Nagyszabontán* az ottani négy osztályból álló gimnáziumot nyolcz osztályossá fejlesztik és ilyképen Arany János szülőhelye pezsgő diákvárosá válik. — *A vágyhelyi izraelita reáliskola*, mely az egyetlen ily felekezeti iskola az országban, anyagilag rossz helyzetben leledzett és épülete fölöttébb rozoga volt. Pedig ezen intézetre nagy szükség van, valóságos missziót teljesít ama tótajkú vidéken, hol a pánszláv törekvések is teret találnak. A vágyhelyi hitközség a hajdani tanítványok közt gyűjtést indított, mely oly szép eredményvel járt, hogy új épületet emelhetek. Ezenfelül az állam 5000 frttal segíve az iskolát. A buzgó község most még tornacsarnokot és uszodát állított föl a diákok számára, melyeket múlt hóban avattak föl.

Képtár az iskolában. A máramaroszi ref. főgimnázium értékes gyűjteménnyel gyarapodott. Urányi Imre országgyűlési képviselő még 1896-ban a millennium emlékére az intézetnek ajándékozta becses képtárát, oly kikötéssel, hogy az birtokában marad, míg Máramarosban lakik. Minthogy Urányi most Szolnok-Doboka-megyébe költözött, a képtár az intézetre szállott, mely most külön termet rendez be az 52 képből álló, 7000 frt értékű gyűjteménynek.

Művészestély. A rozsnyói kath. főgimnázium követte a nyiregyháziak példáját és a kerületi tornaverseny költségeinek fedezésére *művészestélyt* rendezett. Így van ez rendjén! A szellemi képességeknek kell előteremteni az azon eszközöket, melyek a testi képességek érvényrejutását elősegítik. Nagy dícséret illeti meg a közreműködőket, kiknek szavata, éneke, zenejátéka és színjátéka lehetővé tette, hogy a versenyen sok szegény, de aczéles ifjú a maga edzettségét és ügyességét latba vehesse. A műsor különben a következő képet mutatja: I. rész. 1. Erkel F., «Hunyadi-induló», énekelte az ifjúsági énekhar. 2. Kiss József: «Gedővár asszonya», szavalta Szporni Elek VIII. oszt. tan. 3. Magyar egyveleg, zongorán játszottá Hénesz Annuska k. a., fuvalán kísérte Kundt József VIII. o. t., hegedűn Pavlanszky Ede VII. o. t. 4. Makai Emil: «A szerená», monológ, előadta Onody Ilonka k. a. 5. Felolvasás a természet köréből, írta és felolvasa Halmos F. Viktor főgimn. tanár. 6. «Imitációk», irodalmi és népismeri tanulmány a palócok életéből, szabadon előadta Komoróczy Miklós főgimn. tanár. — II. rész. 1. Dreyfuss: «Egy kis vihar», vígjáték egy felvonásban. Szereplők: a feleség Szoyka Emma k. a., a férj Komoróczy Miklós főgimn. tanár. 2. Liszt F.: «Magyar ábránd», zongorán játszottá Schneider Sarolta k. a. 3. Br. Eötvös József: «Vár és kunyhó», szavalta Ghyecz Tihamér VIII. oszt. tan. 4. Gyorsrajzolás, bemutatták Kiszely Árpád és Pethe Lajos VIII. oszt. tanulók, zenével kísérte az ifjúsági zenekar. 5. Kedélyes imitációk, természeti megfigyelések után előadta Komoróczy Miklós főgimn. tanár. 6. Belezna A.: Magyar dalok, énekelte az ifjúsági énekhar. Az énekkart Möller Árpád főgimn. tanár vezette.

A nagykörsi ev. ref. főgimn. önképzőköre f. hó 7-én tartotta évrő ülést. A körnek 85 tagja volt, kik elég jelentékeny működést fejtettek ki. Beérkezett 35 mű, melyek közül 14 szerzőjének a nevét köztudomásra hozták. Nem számítva az alkalmi felolvasásokat (márczius 15-én, április 11-én, megnyitó és évrő alkalmakkor), nyolcz felolvasást tartottak, melyek a következők: Varga Elemér VII. o. t.: «A reformáció három legnagyobb alakja»; Hagymássy Károly VIII. o. tan.: «Vörösmarty Mihály»; Tonelli Sándor VI. o. t.: «Irodalmi és műveltségi viszonyok Mátyás király korában»; Molnár Balázs VII. o. t.: «A francziás iskola»; Delli Károly VIII. oszt. tan.: «Apéczi Cseri János»; Drumár Lajos VIII. o. t.: «Kisfaludy Károly»; Marton Géza VIII. o. t.: «A népköltészet»; Szentpétery Zsigmond VIII. o. t.: «Zrinyi és éposza». Az esztendő folyamán 60 szavalt hangzott el. A kör legmunkásabb tagjának maga az ifjúsági elnök, Marton Géza bizonyult. A versenyszavals első díját Marton Géza («Két koponya» Váradi Antaltól), a másodikat Dombi Béla («Ország Ilona» Illés Bálinttól), harmadikat Faragó László («A légy» monológ) nyerte el. A költemény-pályázaton Dombi Béla VIII. o. t. győzött «Kulesár Zsófi» cz. balladájával.

Leo-ünnepély. Az újvidéki és szegedi kir. kath. főgimnáziumok a pápának hatvan éves áldozó papi jubileumára iskolai ünnepélyt tartottak, melynek pontjai az alkalomhoz illő szavaltokból, fölolvadásokból és énekszámokból álltak.

A rózsahegy kath. főgimnázium önképzőköre május 8-án ünnepélyes zárógyűlést tartott a következő tárgysorozattal: 1. Elnöki jelentés és záróbeszéd, mondotta Halmay Gusztáv VIII. oszt. tan. 2. Magyar rhapsodia Székely Imrétől, zongorán előadta Geiger Miklós VIII. oszt. t. 3. «A gyáva» Ábrányi Emiltől, szavalta Pelei Jenő VI. o. t. 4. Kuruczdalok, zongora- és harmonium-kíséret mellett előadta az ifjúsági zenekar. 5. «Petőfi a Hortobágyon», melodráma Váradi Antaltól, előadta Halmy Gusztáv VIII. o. t., zongorán és hegedűn kísérték Geiger Miklós VIII. és Luby Pál VI. oszt. tanulók. 6. «Az éleny és ennek vegyületei», mutatóvanyokkal összekötött előadás, tartották: Glasner Gyula és Tafferner Béla VIII. oszt. tanulók. Ez a tősgyökeres magyar szellemű program is mutatja, mily öntudatossággal és erővel teljesíti a rózsahegyi főgimnázium misszióját amaz idegenajkú nemzetiségi igazgatásoknak kitett vidéken.

A székesfehérvári állami főreáliskola «Vörösmarty»-önképzőkörének pályatételei: 1. Szépirodalomból: Alkalmi költemény márczius 15-re. 2. Magyar irodalomból: a) «Zrinyi és Gyöngyösi». b) «Székely Sándor hatása Vörösmartyra». c) «Faludi és Mikes nyelvének összehasonlítása». 3. Francia irodalomból: «Lafontainei mese fordítása az eredeti versmértékben». 4. Történelmi tétel: «A királyi hatalom gyakorlása a magyar történetben». 5. Fizikai tétel: «Az elektromagnetizmus újabb haladásáról». 6. Természettudományi tétel: «A madarak és hullók összehasonlítása boncz., élettani és szaporodási szempontból». 7. Földrajzi tétel: a) «Szelek és tengeráramlatok». b) «Vonzó párhuzamot a keleti és nyugati félgömb között». 8. Számítási tétel: A megfelelő elmélet előbecsátása mellett számítsák ki: a) Mikor kél és nyugszik a nap márcz. 21-én Konstantinápolyban. b) «Mily magasan áll itt a nap a horizon felett márczius 1-én d. e. 12 órakor». c) «Mily időtartamú a leghosszabb és legrövidebb nappal». d) «Mekkora itt a horizon felett a napnak maximalis és minimalis magassága?»

FEJTÖRŐ

Jelige: Fejtörő az elne sportja.

Rovatvezető: Csiszár József.

Számtani kérdés:

Melyik az a törtszám, a mely $\frac{3}{4}$ lesz, ha számlálóját 6-tal növesztjük és $\frac{1}{2}$ lesz, ha nevezőjét kettővel kisebbítjük?

Földrajzi kérdés:

Mi a neve azon patakknak, a mely az Al-Duna ó-gradinai öblébe folyik?

Történelmi kérdés:

Ki volt az a tiroli szabadsághős, a ki 1808-ban Bajorország ellen fölkelést rendezett s Tirolt visszacsorozva az osztrák császár hűségére, 1809-ben a császár nevében kormányozta a tartományt, 1810-ben a francziák elfogták és föbe lötték?

Természetrizai kérdés:

Mi a neve azon növénynek az olajfafélék (oleaceae) rendjéből, a melynek levelei lándzsásak, esomós virágbugája kellemetlen szagú, fehér; bogycái feketék, húsa vörös. Fáját finom sztergályos munkákra, bogycóit borfestésre, szívós vesszőit fonadékul, a cserjét magát pedig kerttésül használják?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő május 28.

A 19. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: Az egyik lap, a 4 frt 80 kros az olcsóbb, mert 832 oldal közleményt ad, míg a másik csak 288-at. Ha arányba állítjuk a két lapot, az előbbinek az utóbbihoz mérten 5 frt 80 krosnak kell lenni, tehát az a drágább, a melyiknek az ára 2 frt, mert egy harmadát adja annak, a mit az előbbi ad. Természetes, hogy arra tanácsosabb előfizetni, a melyik drágábbnak látszik, de tetemesen olcsóbb a másikhoz viszonyítva. **Földrajzi kérdés:** Anina, Janina, Planina. **Történelmi kérdés:** Harun-Al Rásid. **Természetrizai kérdés:** A mona majom, Nyugot-Afrikában él.

Helyesen fejtették meg: Aliquander Ödön, Knapp Gusztáv, Grosz Gyula, Havas József, Tomanóczy József, Lányi János, Halmi Gyula, Mikó József, Farkas József, Szuresányi Ninka, Benisch Arthur, Gránitz Géza, Schmid Károly, Kárász Géza, Teesz Lajos, Reiser Sándor, Rippner Dávid, Grossmann Oszkár, Reisz Lipót, Farkas Ivádar, Szécskay Árpád és Dezső, Gayer Gyula, Wollner Ernő, Kurcz Ede, Denk Gusztáv, Herresbacher Dénes, Blum Rezső, Fiedler Kálmán, Bohrandt Lajos.

A könyvjutalmat, Jósika J. «Közlések a külföldről» című kötetet Fiedler Kálmán főgimn. tan. nyerte el Budapesten. (X., Szabóky-utca 40. sz.)

SZERKESZTŐI TELEFON.

M. J. N. Váradi. A lapot a vakációban is oda küldik, a hol az illető tartózkodik, csak arra kérjük előfizetőinket, hogy a lap szétküldésére vonatkozó felszólításait ne a szerkesztőségbe, hanem a kiadóhivatalba küldjék, mivel nekünk sok kellemetlenséget szereznek azzal, hogy örökké nekünk inak olyan dologban, a mi nem miránk tartozik. — **M. E.** A munkatársak jutalma igen különböző: a tudósító azonban nem munkatárs. — **H. A.** Szeged. Rummy Károly gazdasági tanár és szakíró 1780. szül. Iglón, megh. 1847. Esztergomban, 1813-ban a híres Georgicon tanára, 1816-ban lyceumi igazgató lett, 1828-ban katolikus lett s Rudnay primás Esztergomban a magyar jog és statisztika tanárává tette. — **T. J.** Nagyszentmiklós. 1. A budapesti VIII. ker. országos közép-ipariskola és a kassai állami gépészeti középiskola kiváltságos helyzetiek: velük egyenrangú ily intézet nincsen. 2. Kassai, késmárki, turóc-sz. mártoni felső kereskedelmi iskolák. — **W. Fredrick.** (mért nem Frigyes?) Pozsony. Ajánlkozását elfogadjuk. — **Sch. F.** Pécs. Az önet szintügy. Kivált a kerékpárverseny pontos és élénk leírását kérjük, a mennyiben ez magyar ifjúsági tornaversenyek első példa a maga nemében. Szeretnénk erről annak idején fényképfelvételt szerezni. A szabadságharczra vonatkozó népköltemények külön kötetben nincsenek összegyűjtve, de minden népköltészeti gyűjteményben találhat ilyeneket fős számmal. — **Picador.** Hazafias költeményeinek ritmusa szépen gördül, nyelve is beválik, ámde hallatlan módon magukon hordják Bajza, Kisfaludy és Kerényi ilyenmü költeményeinek hatását. «A vándor reggelé»-ben semmi sem bizonyítja, hogy a reformáció korában történik. — **Vitakozók.** Győr. Az «Eb ura fakó» szólásmód történelmi nevezetességü; hagyomány szerint a magyar rendek mondták ezt az 1707-iki ónodi országgyűlésen, mikor a Habsburg-házat trónvesztesnek nyilvánították. Bizonyos hetyke dacz patog ebben a szólásban, értelme — vulgárisabb kifejezéssel: «parancsolj a kutyának!» (de nem nekem!) Enderdi Sándor egyik «Kurucznotájá»-ban refrain gyanánt használja:

József császár nem királyunk,
Eb ura fakó!

1631. sz. előzető. Eperjes. «Hunyadi László» csak dráma-törredék: Vörösmarty összes munkáinak 51—52. füzetében foglal helyet. «Czillei és a Hunyadiak» a 32—34. füzetben van: lapunk kiadóhivatalánál megrendelheti a 35 kr. — **Sz. Cs. L.** Csurgó. Annak a kérdésnek csak egytelteleg megoldása lehet: hogy melyik fél javára, az kézenforgó dolog. A kérdés különben a diákok köréből ered, tanuskodván a mi ifjúságunk józan kritikai érzékéről. E tulajdon megvan az ön cikkekéskéjében is, mely azonban a nyomdafestékre még nem érett meg. Egykor még jó bírálatokat fog irhatni.

Gyakran kértük olvasóinkat, hogy a hiányzó számokért ne zaklassák a szerkesztőséget. Annyit minden kis diáknak is kell tudni, hogy a kiadóhivatal küldi a lapot, a szerkesztőség meg őrzi. Egy-egy szám elmaradása esetén tehát forduljanak a kiadóhivatalhoz, a mely készséggel áll rendelkezésükre.

MAGYAR IRÁSBELI FELADATOK.

Összeállította

Dr. RUPP KORNÉL,
főgymn. tanár.

Mintegy ezer magyar feladatot tartalmaz választokban s kidolgozva.

Ára a 400 oldalra terjedő szép kiállítású munkának 2 forint.

Megrendelhető a Tanulók Lapja szerkesztőségében.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	SZERKESZTI	SZERKESZTŐSÉG:
Negyed évre --- 1 frt 20 kr.	D. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksári-u. 31.
Fél évre --- 2 frt 40 kr.	főgymn. tanár.	KIADÓHIVATAL:
Egész évre --- 4 frt 80 kr.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	Budapest, IV., Egyetem-utca 4.
Megjelenik minden vasárnap.		Kéziratokat nem adunk vissza.

PÜNKÖSD.

(*) Tavasz királynője, szép piros pünkösöd, szeretettel köszöntünk!

Te vagy a szép Május gyöngyvirág koszorús koronája, nyiló rózsáiddal, ékes, illatos virágaidal borítasz be mindent, s napsugaras diadal-koesidon vidám, ragyogó arezczal oda varázsolod a mosolyt annak ajkára is, a kinek talán több oka volna könyvet hullatni, mint az élet örömeivel eltöltekezni.

Ha a tél az öreg apó, te az üdeségében és frissességében ragyogó szép királyleány vagy, a kinek hódolatára örömet siet nemesak a gond nélkül élő ifjúság, hanem azok is, a kik az életiskolában sokat tanultak, s a kiknek homlokán barázdát szántott a megpróbáltatások és fájdalmak ekeje.

Úgy képzelek, mintha te volnál a rajongó pogány-kor Flórája, az az életpiros arezú, fenséges homlokú istenasszony, a kinek nyomában virág fakad, mosolyára bimbók feslenek s ruhája egy libbenésétől langyos szellő támad, mely a pitypang virágjának pihés szárait vállára kapja s kaczagva üzi-kergeti, hol le, hol fölhajítva az ingerkedő légi játékban, míg végre egy tövisbokor szikár szárán fennakad.

Te vagy az a diadémós istenasszony, a ki belemarkol virágos kosarába s édes mosolygással szórja üvegházba és a rét selyem füvére a tarkabarka virágokat, pajzánul keverve a színeket, melyeket igazi művészek festék-keveréke is csak halványan képes utánozni.

Látom kezdedben a gyöngyvirágot s a réti szírontákat, egyet fordulsz s lopva a fű közé dobod;

mi oda rohanunk, te már régen előttünk libegsz a buzavetés közt s utadat az árulkodó buzavirágok haloványkék fejceskéi mutatják.

Utánad sietünk, te egy kis leány ablakán surransz be, s még látjuk ruhádnak egy kis fodrát, de apró eserepeikben édesen bölintő muskátlik mosolyognak felénk, mert tudják, hogy barbár kézzel nem nyulunk utánuk. Hasztalan követünk a házba, te már a kertben vagy, a rózsabimbók mutatják, hogy ott voltál: a thea-rózsa halvány-sárga színe, a Maréchal Niel bibor kelyhe, a Victoria porzellán fehér burkolata a te kaczagásodra, a te mosolyodra születtek...

Rózsáinneppel avatod fel a Tavaszt, a te bájos napsugáros szülődet, s a te kezéd varázsa nyitja meg az élet zsilipeit az egész természetben, a mely egyszerre bőségesen árasztja ránk összes szépségeit, melyeket a tél varázsa eddig fogva tartott.

Örülünk, hogy eljöttél közénk, szeretettel sietünk a természet fenséges panorámájába, a mely elmulásról és új életéről beszél.

Nem vagyunk többé a szoba bezárt levegőjére kárthatva, nem kell magunkat a természet zordonsága ellen védenünk: boldog vágyakodással sietünk az új életre kelt mindenség ölébe s egy árnyékos fa hűsében zöld bársony terítőre heveredve álmodozhatunk az örömről vagy a fájdalomról, a mi lelkünket eltölti.

Alig néhány hét még, s a mi munkánk is megtermi gyümölcsöt, azt a gyümölcsöt, melynek virágát a tavasz fakasztotta. Vigyázatok, hogy bele ne fészkelje magát a könnyelműség hernyója vagy a hanyagság szele gyümölcsérés előtt le ne rázza!